

Σάββας Στρούμπος: «Αγωνιώδες προμήνυμα κινδύνου από το μέλλον»

Ράνια Παπαδοπούλου,

30 Μαρτίου, 2025

«Το θέατρο του Ζενέ αποκαλύπτει μορφές ζωής που η κοινωνία των “κανονικών” επιμένει να καταπιέζει, να οδηγεί στην παρακμή ή και στην καταστροφή, καταστρέφοντας ταυτόχρονα την ίδια τη ζωή επί της γης», αναφέρει στην Εποχή ο Σάββας Στρούμπος. Η Ομάδα Σημείο Μηδέν και ο σκηνοθέτης παρουσιάζουν έως τις 14 Απριλίου, ένα από τα πιο «προκλητικά» θεατρικά κείμενα του 20ού αιώνα, τις Δούλες του Ζαν Ζενέ, ένα κείμενο που από την πρώτη του παράσταση το 1947 έως και σήμερα, αποτελεί ανοιχτό πεδίο συνεχούς έρευνας και ερμηνειών.

Όπως εξηγεί ο Σάββας Στρούμπος, στις Δούλες όλα είναι θέατρο μέσα στο θέατρο, με τις δύο δούλες να «παίζουν» την ταύτιση τους με την εξουσία, τη δυσφορία τους, την εξέγερση τους, την αυτοκτονία τους, ενώπιον της Κυρίας, η οποία χειραγωγεί και καθοδηγεί αυτό το «θεατρικό» παιχνίδι ζωής και θανάτου.

Με αφορμή το ανέβασμα της παράστασης, ο Σάββας Στρούμπος μιλά στην Εποχή για το αγωνιώδες προμήνυμα κινδύνου από το μέλλον, που αποτελεί το έργο.

Τι σας ώθησε να ανεβάσετε τις Δούλες του Ζενέ;

Θεωρούσα πάντα το κείμενο του Ζενέ ένα ιδιαίτερα προκλητικό θεατρικό αίνιγμα, ένα έργο καθόλου δραματικό, βαθύτατα φιλοσοφικό και πολιτικό, αλλά και έναν ερμηνευτικό άθλο για τους ηθοποιούς που αναλαμβάνουν τους τρεις ρόλους. Εφόσον παρουσιάσαμε στην Εναλλακτική Σκηνή της ΕΛΣ το «Όχι εγώ» του Σάμιουελ Μπέκετ το 2023, δουλεύοντας με τις δύο ηθοποιούς (Έβελυν Ασουάντ, Έλλη Ιγγλίζ) που είχανε τον ρόλο του

Στόματος, άρχισα να σκέφτομαι πως είχε έρθει ώρα να αναμετρηθούμε με το δυσεπίλυτο αίνιγμα που λέγεται «Δούλες» του Ζενέ.

Ποια στοιχεία του έργου σας κέντρισαν περισσότερο το ενδιαφέρον;

Μέσα από πολύμηνη μελέτη είδα ότι δεν μπορούμε να καταπιαστούμε με τις Δούλες αν δεν γνωρίζουμε σε βάθος τον κόσμο του Ζενέ. Αλλιώς θα πέσουμε σε ερμηνευτικές και αισθητικές κοινοτοπίες. Ο Ζενέ εκθέτει στη σκηνή το περιθώριο της κοινωνίας, το πιο αποδιωγμένο και απωθημένο κομμάτι της, τις όψεις της ζωής που το κυρίαρχο κοινωνικό φαντασιακό αρνείται ρητά να αντικρίσει και προτιμάει να τις απωθεί. Στρέφει προς την κοινωνία, με τρόπο αμείλικτο, τον καθρέφτη των απωθημένων της. Δημιουργεί ένα εφιαλτικό καμπαρέ καταπιεστών και καταπιεσμένων όπου κυριαρχεί η κριτική/σαρκαστική στάση και ο ερωτισμός. Αποκαλύπτει τις αντιφάσεις, τις πληγές και τα τραύματα, τις ρωγμές και τα ρήγματα μιας κοινωνίας που καλλιεργεί τον αυτοεγκλεισμό, την αποανθρωποποίηση και την εθελοδουλία. Το αλλόκοτο καμπαρέ του αποτελείται από μια κλοουνερί τεράτων, καταπιεστών και καταπιεσμένων, όπου οι καταραμένοι, οι απόκληροι, οι κατατρεγμένοι και οι μη κανονικοί έχουν την ιδιαίτερη θέση τους.

Το θέατρο του Ζενέ αποκαλύπτει μορφές ζωής που η κοινωνία των «κανονικών» επιμένει να καταπιέζει, να οδηγεί στην παρακμή ή και στην καταστροφή, καταστρέφοντας ταυτόχρονα την ίδια τη ζωή επί της γης. Αυτός ο κόσμος μου φάνηκε ιδιαίτερα προκλητικός από θεατρικής άποψης κι έτσι προλειάνθηκε το έδαφος για να ξεκινήσει η διαδικασία δημιουργίας της παράστασης.

Το έργο βασίζεται στην αληθινή ιστορία των αδελφών Παπέν. Ανατρέξατε στην αληθινή ιστορία. Ποια η σκηνοθετική σας προσέγγιση;

Τα στοιχεία που κρατήσαμε από την ιστορία των Παπέν είναι το παραλήρημα των δύο αδερφών, όπως και το ότι «βλέπονται από παντού», από το άγρυπνο μάτι της εξουσίας. Επίσης δώσαμε έμφαση στη λειτουργία του καθρέφτη, το πώς η μία δομείται διαρκώς ως προσωπικότητα μέσα από τα μάτια της άλλης, σε βαθμό τέτοιο που η μία γίνεται το είδωλο της άλλης και φτάνουμε να έχουμε ένα παιχνίδι θρυμματισμένων ειδώλων. Από εκεί και πέρα, εμβαθύνοντας στο ίδιο το έργο του Ζενέ, εντοπίσαμε το εξής: τα δραματικά συμβάντα στο κείμενο είναι απολύτως ελάσσονα σε σχέση με

την ιστορία των Παπέν. Αναρωτηθήκαμε το γιατί και αρχίσαμε να αντιλαμβανόμαστε ότι για τον Ζενέ διακυβεύεται κάτι άλλο που υπερβαίνει το θέατρο. Ένας ποιητικός στοχασμός πάνω στην ανθρώπινη κατάσταση. Έτσι προσεγγίσαμε τις Δούλες ως θέατρο της εθελοδοουλίας.

Πώς συνδιαλέγεται το έργο με το σήμερα και ποια η δική σας οπτική;

Μέσα από την οπτική της εθελοδοουλίας μελετήσαμε το πώς ο καταπιεζόμενος, ενώ έχει επίγνωση της ταξικής και υπαρξιακής καταπίεσης και ταπείνωσης που υφίσταται, επί της ουσίας ταυτίζεται με τον καταπιεστή του και επιθυμεί να πάρει τη θέση του. Από την άλλη, μελετήσαμε το θέμα του βαμπιρισμού της εξουσίας, που την είδαμε ως τοτέμ στη σκηνή. Εθελοδοουλία των καταπιεσμένων και βαμπιρισμός της εξουσίας είναι δύο τελείως επίκαιρα ζητήματα. Πιστεύω βαθιά ότι αν θέλουμε να προχωρήσουμε προς έναν ριζικό μετασχηματισμό της κοινωνίας χρειάζεται να ανατρέψουμε και μέσα μας τις ηθικές, πολιτισμικές και αξιακές αρχές αυτού του σάπιου συστήματος, αλλά και να ανατρέψουμε όλες τις μορφές της εξουσίας που επιβιώνει πίνοντας το αίμα μας όπου γης.

Οι «Δούλες» είναι ένα από τα έργα του παγκόσμιου ρεπερτορίου που τυγχάνει θερμής ανταπόκρισης από το κοινό. Τι είναι αυτό που κάνει το έργο τόσο δημοφιλές;

Νομίζω ότι οφείλεται στο απλό γεγονός ότι διαθέτει λίγα πρόσωπα (μόνο τρία) και έχει αυτό που λέμε σασπένς. Πιστεύω, όμως ότι πρέπει να πάμε πολύ πιο πέρα τη σκέψη μας. Η ποιητική χειρονομία για την οποία μιλάει ο Ζενέ προϋποθέτει να δούμε το κείμενο ως ζωντανό υλικό, ως έναν παλλόμενο οργανισμό που έχει πολλά να μας αποκαλύψει εφόσον τον αφουγκραστούμε.

Στο έργο ο θεατής βλέπει ένα «παιχνίδι ρόλων», ένα θέατρο εν θεάτρω. Όταν το παιχνίδι ξεφεύγει και οι ηρωίδες ξυπνούν στην πραγματικότητα, πώς αντιδρούν;

Πιστεύω ότι στις Δούλες όλα είναι θέατρο μέσα στο θέατρο. Στην παράστασή μας οι δύο δούλες «παίζουν» την ταύτιση τους με την εξουσία, τη δυσφορία τους, την εξέγερση τους, την αυτοκτονία τους, ενώπιον της

Κυρίας, η οποία χειραγωγεί και καθοδηγεί αυτό το «θεατρικό» παιχνίδι ζωής και θανάτου.

Τι θα θέλατε να κρατήσει ο θεατής από αυτό το ανέβασμα, φεύγοντας από την παράσταση;

Οι Δούλες αποτελούν ένα αγωνιώδες προμήνυμα κινδύνου από το μέλλον, το όχι και τόσο μακρινό, καθώς ως ανθρωπότητα βαδίζουμε με μεγάλη ταχύτητα στο χείλος της αβύσσου. Αυτό το προμήνυμα κινδύνου θα ήθελα ο θεατής να το προσλάβει με ποιητικούς όρους.